

РОЗДІЛ 3.

Трудове право і право соціального забезпечення; адміністративне право і адміністративний процес; фінансове, інформаційне, земельне право

УДК: 347.734

DOI: 10.31732/ 2708-339X-2022-04-54-61

ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ІНСТИТУТУ БАНКІВСЬКОЇ ТАЄМНИЦІ

Корольова В.В.,

Кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри державно-правових дисциплін, ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, вул. Табірна, 30-32, 03113, Україна,

e-mail: VictoriaV@krok.edu.ua,

ORCID: 0000-0003-2998-6144

Ляшенко Л.В.,

здобувачка ступеня вищої освіти «магістр», ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, вул.

Табірна, 30-32, 03113, Україна,

e-mail: LiashenkoLV@krok.edu.ua,

ORCID: 0000-0002-0798-4124

FORMATION OF BANKING ACTIVITY IN UKRAINE AND BANKING SECRECY

Koroleva V.V.,

Ph.D. in Law, Associate Professor, Department of State and Legal Disciplines, «KROK» University, Kyiv, st. Tabirna, 30-32, 03113, Ukraine,

e-mail: VictoriyaV@krok.edu.ua,

ORCID: 0000-0003-2998-6144

Liashenko L.V.,

Graduate Student, «KROK» University, Kyiv, st. Tabirna, 30-32, 03113, Ukraine,

e-mail: LiashenkoLV@krok.edu.ua,

ORCID: 0000-0002-0798-4124

Анотація. Стаття присвячена дослідженню історії становлення та розвитку інституту банківської таємниці. Встановлено, що на ранніх етапах розвитку банківської системи регулювання процесів діяльності банківських установ здійснювалось першою особою держави (імператором) та вищим законодавчим органом шляхом видання нормативно-правових актів. Доведено, що на ранніх етапах регулювання діяльності банківських установ здійснювалось на підставі розгалуженої системи нормативно-правових актів. З плином часу намітилась тенденція, яка і зараз не втрачає своєї актуальності, до систематизації та уніфікації законодавства. Обґрунтовано, що тільки у 80-х роках ХХ століття в Радянському Союзі розпочалися процеси, пов'язані з реформуванням як політичної системи, так і економічної. Саме з цим періодом можна пов'язувати початок відродження інституту банківської таємниці. На основі історичного дослідження інституту банківської таємниці розкрито певні закономірності розвитку банківської таємниці, які вплинули на подальше формування зазначеного інституту. Зокрема було встановлено, по-перше, що протягом розвитку інституту банківської таємниці її незмінним змістом залишалися відомості про вкладників, таємниця вкладу, таємниця рахунку та операцій; по-друге, історія розвитку інституту банківської таємниці сприяла зміцненню позиції вкладників від необґрунтованого заволодіння інформацією, що становить банківську таємницю, слідчими органами, оскільки дані відомості могли видаватися лише за наявності у провадженні кримінальної справи. Ця норма є історичним

фактом, що склався і до недавнього часу застосовувався на практиці, а його скасування завдасть значної шкоди стабільності інституту банківської таємниці, і навіть зробить незахищеними позиції вкладників, оскільки правоохоронні органи можуть запитати у банку інформацію, яка становить банківську таємницю без наявного кримінального провадження.

Ключові слова: банк, банківська діяльність, правове регулювання, банківська таємниця, нормативні акти.
Формул: 0, рис.: 0, табл.: 0, бібл.: 20.

Summary. *The article is devoted to the study of the history of the institution of banking secrecy. It is established that in the early stages of development of the banking system the regulation of the processes of banking institutions was carried out by the first person of the state (emperor) and the highest legislative body by issuing regulations. It is proved that in the early stages of regulation of banking institutions was carried out on the basis of an extensive system of regulations. Over time, there has been a trend, which is still relevant, to systematize and unify legislation. It is justified that only in the 80s of the twentieth century in the Soviet Union began the process of reforming both the political and economic system. It is with this period that the beginning of the revival of the institution of banking secrecy can be associated. Based on a historical study of the institute of banking secrecy revealed certain patterns of development of banking secrecy, which influenced the further formation of this institution. In particular, it was established, first, that during the development of the institution of banking secrecy, its information remained unchanged about information about depositors, the secrecy of the deposit, the secrecy of the account and transactions; secondly, the history of the development of the institution of banking secrecy helped to strengthen the position of depositors from unjustified seizure of information constituting banking secrecy by investigative bodies, as this information could be disclosed only if available in criminal proceedings. This rule is a historical fact that has been developed and applied in recent times, and its abolition will significantly damage the stability of the institution of banking secrecy, and even make vulnerable positions of depositors, as law enforcement agencies may ask the bank for information that constitutes banking secrecy without criminal proceedings.*

Keywords: bank, banking, legal regulation, banking secrecy, regulations.

Formulas: 0, fig.: 0, tabl.: 0, bibl.: 20

Актуальність теми. Правовий інститут банківської таємниці є основою забезпечення стабільності банківської системи, її ефективного і безпечного функціонування. Банківська таємниця є фундаментальною категорією банківського права. Принцип забезпечення банківської таємниці відноситься до функціональних засад банківського права та є необхідною складовою банківської діяльності. Правовий режим банківської таємниці в сучасних економічних умовах схильний до значної трансформації. Пов'язано це, в першу чергу, з широким застосуванням в банківській практиці законодавства про протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму. Дотримання його вимог зобов'язує банки підвищувати прозорість здійснюваних операцій, ідентифікувати клієнтів і вигодонабувачів, що об'єктивно змушує перелік інформації, яка охороняється режимом банківської таємниці.

З урахуванням вищевикладеного, з'являється необхідність більш глибокого та сучасного дослідження правових відносин, що виникають у сфері банківської діяльності та місця в ній банківської таємниці. Уваги також потребує історичний аспект даної проблематики, дослідження якого буде поглиблювати пізнавальний процес,

робити його більш ґрунтовним та об'ємним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливий внесок у дослідження порушеної проблематики зробили такі вчені, як І. Бойко, Ю. Ю. Казаков, Л. Я. Коритко, В. С. Макаруч, В. І. Міщенко, М. В. Старинський та інші.

Не вирішені раніше частини загальної проблеми. Враховуючи важливість зазначених робіт, разом із тим потребують доопрацювань і уточнень деякі раніше невідомі сторінки історії розвитку інституту банківської таємниці в Україні.

Метою статті є аналіз становлення та розвитку інституту банківської таємниці.

Виклад основного матеріалу дослідження. Перш ніж розглядати становлення інституту банківської таємниці, звернемося до основних підходів щодо виникнення банків. У науковій літературі існує два основних підходи. Відповідно до першого підходу, банки виникли на початку XV ст. в іспанському місті Барселона (що на той час входило до складу Королівства Арагон) та в італійських містах-республіках Генуї і Венеції. Вважається, що перший публічний банк було створено в 1401 році міською владою міста Барселона (Taula de Canvi) з метою забезпечення альтернативних шляхів фінансування міста. Банк приймав депозити, надавав короткострокові кредити місту, виконував функцію фіскального агента (через банк сплачувалися податки до

місцевого бюджету), а його платоспроможність забезпечувалася містом. В 1404 році в Генуї було засновано Банк Святого Георгія (Banka di San Giorgio) з метою створення надійного механізму сплати податків та утримання частини надходжень на користь кредиторів міста [1, с. 23, 25].

Слово «банк» походить від італійського «banco» – стіл, на якому середньовічні міняйли, які були представниками грошово-торгового капіталу, розкладали свої монети в мішках і посудинах. Міняйли приймали грошові вклади від купців і спеціалізувалися на обміні грошей різних міст і країн. З часом міняйли стали надавати гроші в кредит та отримувати за це відсотки, що фактично й означало перетворення міняйл на банкірів. Вважають, що від слова «banco» походить також слово «банкрут»: коли міняйло зловживав чисею довірою, розбивали стіл, за яким він сидів («banko rotto») [2, с. 36-37].

Згідно з другим підходом, виникнення банків та банківської діяльності відбулося набагато раніше й тісно пов'язане з виникненням грошей. Більшість дослідників-прихильників другого підходу основними умовами виникнення банків в усіх народів вважають розвиток обміну, торгівлі, а також поділ праці [3, с. 142]. На думку інших авторів, банки як особливі інститути товарного господарства виникли не у зв'язку з розвитком товарно-господарських відносин, а тільки тоді, коли постала потреба в мережі спеціалізованих установ, які регулювали б заплутаний грошовий обіг і здійснювали в широких масштабах кредитні операції. Найбільш стародавніми вважаються операції зі збереження грошей та кредитування. Для позначення банківської справи на етапі її зародження і становлення дослідники використовують окремий термін – «банківництво». Якщо керуватися другим підходом, що передбачає дослідження більшої ретроспективи розвитку, то одним з перших джерел права, що регулювали окремі питання банківництва, є Закони Хаммурапі, що визначали розмір процентів за користування кредитом (§88), можливість сплати процентів за користування кредитом в негрошовій

формі (зерном, іншим рухомим майном) (§89, §96), наслідки порушення зобов'язань з боку позичальника (§48), наслідки порушень з боку кредитора, зокрема щодо порядку надання кредиту (§94), порядку стягнення кредиту та процентів (§90, §93) [4].

Що стосується зародження та розвитку банківської діяльності та банківської таємниці в Україні, то варто обумовити, що у XVII–XX ст.ст. депозитні відносини в Україні були дуже тісно пов'язані з їх розвитком у Росії, хоча ці процеси відбувались із певним запізненням. Першим банком, з якого починається становлення відносин стосовно вкладів (депозитів) у Російській Імперії, був Державний Позиковий банк, який було засновано в 1754 р. Цей банк надавав кредити під заставу маєтків. В Україні такі кредити почали надавати лише з 1783 р. За часів Катерини II були введені в обіг паперові гроші, що обмінювалися на мідні монети. Для зручності обміну було створено в 1769 р. у Петербурзі та Москві Асигнаційний банк, який в 1781 р. відкрив свої відділення у Києві, Ніжині, Харкові, а в 1782 р. – у Херсоні.

Окремо слід приділити увагу Державному банку Російської імперії. Створений у 1860 році Указом Імператора Петра III на базі Державного позикового банку з приєднанням Державного комерційного банку він мав стати центральним банком Російської імперії. В сучасному розумінні, центральний (головний) банк держави повинен виконувати три основні функції, такі як: нормотворчу (видання нормативно правових актів виконання яких є обов'язковим для всіх учасників банківських відносин); виконавчу (здійснення державного регулювання банківської діяльності, реалізація грошово-кредитної політики, співпраця з урядом держави) та попереджувально-каральну (мають право самостійно застосовувати широкий спектр санкцій за порушення учасниками банківських відносин приписів законодавства).

Навряд можна говорити про те, що тогочасний Державний банк здійснював всі або хоча б більшість цих функцій. Державний банк знаходився в прямому підпорядкуванні Міністра фінансів, де юре – не є центральною банківською установою, де факто – виконував ряд важливих функцій, притаманних центральному банку [5]. Йому не надавалось право самостійної емісії, він

випускав кредитні білети за вимогами уряду, кредитні білети для комерційних цілей випускались кожного разу за спеціальними вказівками, а також він переобліковував векселі інших банків, тобто був як відділення державного казначейства, для здійснення за його рахунок витрат. З часом йому було надано монополне право емісії кредитних білетів, проте впродовж всієї своєї діяльності він був позбавлений контрольно-регулятивних повноважень для інших кредитних установ. Як і інші банки, він засновувався та реорганізовувався на підставі указів імператора, навіть його контори засновувались на підставі особливих Височайших наказів. В 1860 році на території України функціонувало три контори Державного банку (Київ, Харків, Одеса) і одне відділення (Полтава).

Необхідно відзначити, що в Уставі Державного асигнаційного банку не містилося окремої статті стосовно збереження банківської таємниці [6]. Однак у ст. ст. 64-65 йшлося про грошову винагороду та збереження банком таємниці відомостей про особу, яка донесе про підробку державних асигнацій. Подальшого розвитку банківська таємниця набула 1903 року, у зв'язку із закріпленням цієї категорії у ст. 22 Розділу IV Статуту Кредитного (Статут Державного Банку) Російської Імперії 1903 року. Разом із цим установлювалася відповідальність за розголошення банківської таємниці службовцями банку [7].

Стосовно Західноукраїнських земель, що знаходились під контролем Австро-Угорської імперії, слід зазначити, що наприкінці 19 початку 20 століття Галичина, Буковина та Закарпаття відставали від інших регіонів імперії в господарському розвитку. Економіка цього регіону мала чітко визначений аграрний, а згодом аграрно-індустріальний характер. На цю територію поширювали свою діяльність банківські установи Австро-угорської імперії, шляхом створення тут філії центральних банківських установ. Будучи урядовими установами, вони водночас були й інструментом здійснення колоніальної політики. Банківська система мала свої особливості, вона була заснована на приватно-комерційних засадах, і,

зважаючи на поліетнічну та багатонаціональну складову, на території західної України здійснювали свою діяльність значна кількість іноземних банків (австрійські, угорські, польські, німецькі та інші). На відміну від банків Російської імперії, які можна було поділити на державні і недержавні (громадські та приватні), кредитні установи Австро-Угорської імперії часто носили змішаний характер. Зокрема держава могла брати участь в створенні акціонерних кредитних установ, надаючи їй першочерговий капітал та підтримуючи в подальшому. Нерідко держава виступала звичайним акціонером на ряду з приватними особами чи товариствами. Функції центральної банківської установи виконував спочатку Австрійський національний банк, а після його ліквідації у 1878 році Австро-Угорський банк, що мав на території України 12 своїх філій. Щодо регулювання банківської діяльності на українських землях, то слід відзначити наступні нормативно правові акти, Вексельний статут (1850 р.), закон Про товариства (1852 р., 1867р.), закон Про спілки (1906 р.) та Торгівельний закон (1862 р.). Вексельний статут був прийнятий на базі Загального німецького вексельного статуту, складався з 53 статей та регулював питання кредиту. До моменту його прийняття таке регулювання на українських землях здійснювалось нормами звичаєвого права [8 с.81; 9 с.90]. Зазначені вище закони визначали види суб'єктів господарювання, а отже і організаційно-правові форми, в яких могли створюватись кредитно-фінансові установи, та процес їх організації.

Заощадження приватних осіб у Західній Україні першими розпочали приймати державні окружні каси губернаторства. 1783 року у Львівському губернаторстві було засновано 18 таких кас. На підставі спеціального привілею 1843 року у Львові започаткувала діяльність Галицька ощадна каса. Її девізом було гасло «Працюй та зберігай». Гарантував вкладникам повернення коштів і відсотків із них крайовий сейм.

У період з 1917 по 1919 рр. (Українська Народна республіка під проводом Центральної Ради, Гетьманщини, Директорії) здійснювалися цілеспрямовані заходи щодо створення власної грошової депозитної політики, зокрема й стосовно розвитку договору банківського рахунку. Тодішня

банківська система України складалася з Державного банку, мережі ощадних кас і комерційних банків, серед яких провідне місце посідали державні – Український народний кооперативний та Земельний банки. Діяльність комерційних банків була обмежена та зводилася переважно до функції по залученню вільних грошових коштів юридичних і фізичних осіб та обміну валют. Нагадаємо, що воєнні дії та часті зміни урядів не сприяли розвитку депозитних відносин за договором банківського рахунку.

Далі стосовно питання, яке досліджується, відзначимо, що із січня 1919 р. у радянській Україні почалися докорінні зміни в депозитній сфері – насамперед націоналізація Державного банку Росії, а дещо пізніше й усіх інших банківських установ з оголошенням банківської справи державною монополією [10, с. 33].

Першим законодавчим актом, що регулював правовідносини, пов'язані з банківською таємницею в радянський період, був декрет Ради Народних Комісарів Української РСР від 21 червня 1921 року «Про скасування обмеження грошового обігу і заходи до розвитку вкладних і переказних операцій» [11], згідно з яким довідки про стан поточних рахунків та вкладів і про перекази видавалися тільки їх власникам або судовій і слідчій владі. У Положенні Ради Народних Комісарів Української РСР від 26 червня 1922 року закріплений перелік осіб, яким могли видаватися довідки про стан рахунків був розширений, законні представники вкладників також стали володіти правом отримання зазначених довідок. Положення встановило кримінальну відповідальність службовців державних ощадних кас за повідомлення відомостей про таємницю вкладу стороннім особам.

У Постанові РНК УРСР від 25 лютого 1925 року «Про доповнення декрету Ради Народних Комісарів Української РСР від 6 червня 1921 р.» [12] об'єкт правової охорони знову було розширено, режим «таємниці вкладу» поширився також на всі інші банківські операції клієнтів. Довідки за ним могли видаватися, крім самих клієнтів, тільки судовим і судово-слідчим органам. Виняток з цього правила був ще у

Постанові ЦВК і РНК СРСР «Про засади побудови кредитної системи» [12], згідно з якою Державний банк мав право вимагати від кредитних установ відомості про відкриті кредити і заборгованості окремих клієнтів, а також про поточні рахунки і вклади державних органів.

Окрім того, регулювання «таємниці вкладу» здійснювалося Статутом Центрального сільськогосподарського банку СРСР від 1927 р., Положенням «Про державні трудові ощадні каси» від 1925 р., Положенням «Про кооперативний кредит» від 1927 р. Положення зазначених актів частково уточнювали перелік відомостей, що становлять банківську таємницю, а в окремих випадках навіть розширювали його. Відповідно до ст. 23 Статуту державних трудових ощадних кас СРСР, затвердженого Постановою Ради Міністрів СРСР від 1948 р. державні трудові ощадні каси зберігали в таємниці відомості про вчинені ними операції та стан рахунків по вкладах. Також було передбачено, що відомості про вклади могли отримати, крім самих клієнтів та їх представників, тільки суди, органи попереднього слідства і дізнання. Таємниця вкладу могла бути розкрита як в тому випадку, коли вкладник притягнутий у кримінальній справі в якості обвинуваченого, так і тоді, коли це було необхідно судово-слідчим органам для проведення слідства, що допомагало розкрити злочин і викрити злочинця, з'ясувати способи і мотиви вчинення злочину, забезпечити задоволення цивільного позову в кримінальній справі, тобто видача довідок здійснювалася у зв'язку з провадженням у кримінальній справі. Відомості про вклади видавалися на підставі письмової вимоги з зазначенням мотивування, в зв'язку з чим необхідні ці відомості. При цьому, вимоги прямували в центральну ощадну касу міста або району, незалежно від того, в якій з підлеглих їй ощадних кас перебував внесок 43. Встановлені в ст. 23 Статуту правила поширювалися також на облігації, здані громадянами на зберігання в ощадні каси. Згодом держава гарантувала таємницю вкладів фізичних осіб в статті 395 прийнятого в 1963 р. Цивільного кодексу Української РСР [13].

До 1977 р. нормативне регулювання правовідносин, пов'язаних з банківською таємницею, залишалось без істотних змін.

Статут державних трудових ощадних кас 1977 р. [14] розширив перелік органів, яким було надано право на отримання відомостей, що становлять таємницю вкладу. Документом було встановлено, що довідки про рахунки організацій та установ і про здійснені за ними операціями можуть видаватися цим організаціям і установам та їх вищим органам, а також судам, органам попереднього слідства, органам дізнання і фінансовим органам, з дотриманням встановленого порядку. Ще одним новим органом, якому було надано право на отримання довідок про вкладника і про операції за вкладом, а також довідок про інших клієнтів стали нотаріальні контори в рамках проваджень по спадкових справах.

У 80-х роках ХХ ст. у Радянському Союзі розпочалися процеси, пов'язані з реформуванням як політичної системи, так і економічної. Перехід країни до регульованої ринкової економіки вимагав суттєвих змін у грошово-банківській сфері, принципово нових підходів до управління грошовим оборотом, які б відповідали новому економічному механізму, що створювався на основі розвитку товарно-грошових відносин, децентралізації економіки, зміцнення суверенітету республік.

Декларацією про державний суверенітет України від 16.07.1990 р. проголошено економічну самостійність України та заснування національної банківської системи [15]. Прийнятий пізніше закон України «Про економічну самостійність Української РСР» 03.08.1990 р. закріпив право на самостійне формування банківської системи новоствореної держави та визначив її структуру, яка відтепер стає дворівневою, де на першому рівні знаходиться Національний банк України, друга ланка – основа кредитної системи, яку складають установи державної та недержавної форми власності [16]. Банківська система набуває ринкових ознак, відбувається перехід від повністю монополізованої державою банківської системи до створення комерційних банків. На жаль, із здобуттям Україною незалежності усі фінансові ресурси залишилися у Москві, відповідно національна банківська система розпочала свої діяльність практично з нуля, що вплинуло на інтенсивність її розвитку в період становлення.

Систему республіканських державних банківських установ, що складалась з Українського республіканського банку Держбанку СРСР, Укпромбудбанку, Українського республіканського відділення Ощадбанку СРСР, Українського республіканського відділення Зовнішекономбанку СРСР, на підставі постанови Верховної ради України «Про порядок введення в дію Закону України «Про банки та банківську діяльність» 1991 р. оголошено власністю України [17]. Починається процес перетворення державних спеціальних банків на комерційних. Промінвестбанк СРСР, Агропромбанк, Укрсоцбанк акціонуються (по суті приватизуються), учасниками стають персонал банку та основні клієнти.

Проголошення незалежності відкрило реальну можливість для глибинного реформування і створення розгалуженої законодавчої системи. Таке реформування відбувалось у трьох напрямках: пристосування радянських правових норм до демократичних цінностей та ринкової економіки, прийняття нових правових норм, а також активної роботи з кодифікації. Відповідно до закону України «Про правонаступництво України» 1991 року, Україна стала універсальною правонаступницею УСРСР і частково – правонаступницею СРСР, визнала дію радянський нормативно-правових актів, що не суперечать її законам [18]. Це дало змогу нормально функціонувати правовій системі до прийняття Україною власних нормативно-правових актів у всіх сферах.

Однак Закон УРСР «Про банки і банківську діяльність» від 20 березня 1991 року (який діяв аж до кінця 2000 р. [19]) не містив достатньо правових норм для належного регулювання інституту банківської таємниці: цьому питанню була присвячена всього одна стаття. Зміст правової категорії «банківська таємниця» за Законом 1991 року був не виправдано обмеженим: до банківської таємниці належали лише відомості за операціями, рахунками й внесками клієнтів та кореспондентів банку.

З метою упорядкування зберігання, захисту, використання та розкриття банківської таємниці Правління Національного банку України також затвердило Правила зберігання, захисту, використання та розкриття банківської таємниці [20].

Слід зазначити, що в сучасному світі ставлення до банківської таємниці в контексті активізації боротьби з організованою злочинністю та фінансуванням тероризму змінилося. На сьогоднішній день значно спрощується доступ держави до інформації про клієнтів та їхні фінанси. Сучасне міжнародне законодавство прагне до уніфікації законодавчих норм про розкриття банківської таємниці.

Таким чином, можна стверджувати, що виникнення й становлення банків і банківської системи майже водночас започаткувало розвиток такого інституту, як банківська таємниця. З'явившись як невід'ємна частина банківських і кредитних операцій, банківська таємниця постійно розвивалася з метою захисту від несанкціонованого доступу.

Висновки. Дослідження витоків і передумов виникнення та становлення інституту банківської таємниці показало, що сам банк у сучасному розумінні, а не у формі міняльних контор, у яких видавалися позики з невизначеністю умов отримання й повернення таких позик, з'явився в умовах стрімкого розвитку ринкових відносин, коли з появою буржуазії, верстви підприємців виникла необхідність отримання грошових позик уже не як платіжних або купівельних засобів, а як капіталу, вкладеного у справу. Все це привело в підсумку до розвитку цивілізованого кредиту, до появи перших банків сучасного типу, які пройшли певні етапи у своєму розвитку. У XIX столітті інститут банківської таємниці розвивався стихійно. Після Жовтневої революції 1917

року, коли майже всі політичні партії в Україні виступали проти приватної власності, відстоювали соціалістичну ідею, можна навіть стверджувати про регрес у розвитку інституту банківської таємниці. Становлення національної банківської системи того часу відбувалося в атмосфері домінування уявлень про повну непотрібність і, більше того, шкідливість будь-яких таємниць у сфері економічної діяльності, крім державних. На фоні виступів проти приватної власності відбудовувалася соціалістична ідея й неможливо було реалізувати саму суть банківської діяльності, заперечувалося здійснення банківськими установами кредитних операцій. Це був крок назад у розвитку інституту банківської таємниці. Почалися втручання у діяльність приватних банків, існування яких із часом було взагалі заборонено. І тільки у 80-х роках XX століття в Радянському Союзі розпочалися процеси, пов'язані з реформуванням як політичної системи, так і економічної. Саме з цим періодом можна пов'язувати початок відродження інституту банківської таємниці. Разом із тим у сучасному світі ставлення до банківської таємниці в контексті активізації боротьби з організованою злочинністю та фінансуванням тероризму змінилося. На сьогоднішній день спрощується доступ держави до інформації про клієнтів та їхні фінанси. Саме тому на сьогоднішній день дуже важливо з огляду на історичний досвід удосконалити законодавство про банківську таємницю в Україні та захистити клієнтів банку від незаконного й необґрунтованого втручання.

Література:

1. Central Banks at a Crossroads: What Can We Learn From History? / edited by Bordo M. D. and others. Cambridge: Cambridge University Press, 2016. 714 p.
2. Арбузов С. Г., Колобов Ю. В., Міщенко В. І., Науменкова С. В. Банківська енциклопедія. Київ: Центр наукових досліджень Національного банку України, Знання, 2011. 504 с.
3. Старинський М. В. Порівняльне банківське право. Суми: ВТД «Університетська книга», 2006. 299 с.
4. Законы вавилонского царя Хаммурапи. URL: <http://www.hist.msu.ru/ER/Etext/hammurap.htm> (дата звернення 01.03.2022)
5. Тосунян Г.А. Банковское право. URL: <http://yourlib.net/content/category/23/42/51/> (дата звернення 01.03.2022)
6. Устав Нашего Ассигнационного Банка от 23.12.1786 г. URL: http://imwerden.de/pdf/polnoe_sobranie_zakonov_tom22_1784-1788_1830.pdf – HYPERLINK (дата звернення 01.03.2022)
7. Устав Государственного банка. URL: <http://civil.consultant.ru/reprint/books/250/778.html> (дата звернення 01.03.2022)
8. Макачук В.С. Коритко Л.Я. Характеристика австрійського господарського законодавства XIX – поч. XX ст. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2013. Вип. 1(3). С. 76-86.
9. Бойко І. Правове регулювання цивільних відносин на українських землях у складі Австрії та Австро-Угорщини (1772-1918 рр.). *Вісник Львівського університету. Серія юридичні науки*. 2013. Вип. 57. С.88-96.

10. Казаков Ю. Ю. Сучасні тенденції розширення кола суб'єктів, які мають право вимагати розкриття інформації, що містить банківську таємницю в українському законодавстві, як ознака трансформаційних змін інституту банківської таємниці. *Правова держава*. 2016. № 21. С. 31-38.

11. Збір законів і розпоряджень Робітничо-Селянського Уряду України. Харків: Друга Радянська Друкарня, 1921. 196 с.

12. Збірник узаконень та розпоряджень Робітничо-Селянського Уряду України. Харків : Друкарня УВО ім. Фрунзе, 1925. 508 с.

13. Цивільний кодекс УРСР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1540-06#Text> (дата звернення 01.03.2022)

14. Зібрання постанов ради Міністрів СРСР. М., Юридична література, 1977. 456 с.

15. Декларація про державний суверенітет України, прийнята Верховною Радою України 16 лип. 1990 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1990. № 31. Ст. 429.

16. Про економічну самостійність Української РСР: Закон Української радянської соціалістичної республіки. *Відомості Верховної ради УРСР (ВВР)*. 1990. №34. Ст.499.

17. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 20.03.1991 № 872-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/872-12#Text> (втратив чинність) (дата звернення 01.03.2022)

18. Про правонаступництво України: Закон України від 12.09.1991 № 1543-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1543-12#Text>(дата звернення 01.03.2022)

19. Про банки та банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text> (дата звернення 01.03.2022)

20. Про затвердження Правил зберігання, захисту, використання та розкриття банківської таємниці: Постанова Національного банку України; Правила від 14.07.2006 № 267. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0935-06#Text> (дата звернення 01.03.2022)

References:

1. Bordo M. D. and others (2016) “Central Banks at a Crossroads What Can We Learn From History?” Cambridge: Cambridge University Press, 714 p.

2. Arbuzov, S. H., Kolobov, Yu. V., Mishchenko, V. I., Naumenkova, S. V. (2011), *Bankivs`ka encyklopediya* [Banking encyclopedia], Kyiv, Ukraine.

3. Starynskyi, M. V. (2006). *Porivnyal`ne bankivs`ke pravo* [Comparative banking law], Sumy, Ukraine.

4. Laws of the Babylonian king Hammurabi. Available at: <http://www.hist.msu.ru/ER/Etext/hammurap.htm> (Accessed 01 March 2022).

5. Tosunian, H.A. *Banking law*. URL: <http://yourlib.net/content/category/23/42/51/> (Accessed 01 March 2022).

6. Charter of Our Assignment Bank. URL: http://imwerden.de/pdf/polnoe_sobranie_zakonov_tom22_1784-1788_1830.pdf – HYPERLINK (Accessed 01 March 2022).

7. Charter of the State Bank. URL: <http://civil.consultant.ru/reprint/books/250/778.html> (Accessed 01 March 2022).

8. Makarchuk, V.S. Korytko, L.Ya. (2013). Characteristics of Austrian economic legislation XIX - early XX centuries. *Prykarpatskyi yurydychnyi visnyk*, vol. 1 (3), 76-86.

9. Boiko, I. (2013). Legal regulation of civil relations in the Ukrainian lands as part of Austria and Austria-Hungary (1772-1918). *Visnyk Lvivskoho universytetu*, vol.57, pp. 88-96.

10. Kazakov, Yu.Yu. (2016). Current trends in the expansion of the range of entities that have the right to require disclosure of information containing banking secrecy in Ukrainian law, as a sign of transformational changes in the institution of banking secrecy. *Pravova derzhava*, vol.21, pp. 31-38.

11. *Zbirnik zakoniv i rozporyadgen` Robitnichigo-Selyans`kogo Uryadu Ukraini* [Collection of laws and orders of the Workers 'and Peasants' Government of Ukraine], (1921). Kharkiv, Ukraine.

12. *Zbirnik uzakoniv i rozporyadgen` Robitnichigo-Selyans`kogo Uryadu Ukraini* [Collection of legalizations and orders of the Workers 'and Peasants' Government of Ukraine]. (1925). Kharkiv, Ukraine..

13. Civil Code of the Ukrainian SSR. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1540-06#Text> (Accessed 01 March 2022).

14. *Zibrannya postanov Radi Ministriv SRSR* [Collection of resolutions of the Council of Ministers of the USSR], (1977), Yurydycheskaia lyteratura.

15. Declaration of State Sovereignty of Ukraine. (1990, July 16). *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny*, 31, 429.

16. On the economic independence of the Ukrainian RSR: Law of the Ukrainian Radio Socialist Republic № 142-XII. (1990, August 03). *Vidomosti Verkhovnoi rady URSR (VVR)*, 34, 499.

17. The Verkhovna Rada of Ukraine, Law of Ukraine “On banks and banking”, № 872-XII. (1993, March 20). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/872-12#Text> (Accessed 01 March 2022).

18. The Verkhovna Rada of Ukraine, Law of Ukraine “On the succession of Ukraine” № 1543-XII. (1991, September 12). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1543-12#Text> (Accessed 01 March 2022).

19. The Verkhovna Rada of Ukraine, Law of Ukraine “On banks and banking” № 2121-III. (2000, December 7). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text> (Accessed 01 March 2022).

20. Resolution of the National Bank of Ukraine On approval of the Rules for storage, protection, use and disclosure of banking secrecy № 267. (2006, July 14). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0935-06#Text> (Accessed 01 March 2022).